
BERICHTEN VERZAMELD

door Dirk DEMOOR en Gerda VERHEEKE

Historiek en festiviteiten rondom lucifersbedrijven te Geraardsbergen

Gazet van Antwerpen 11.8.1983

Op 13 augustus werd de publikatie "Lucifersbedrijven te Geraardsbergen" aan het publiek voorgesteld. Dit initiatief van de Stedelijke Kulturele Raad van Geraardsbergen werd uitgewerkt door S. Godefroid en D. Surdiacourt.

Gebouwen die op het eerste zicht minder kunstzinnig zijn, in casu fabrieken, magazijnen en arbeiderswoningen bleven tot op heden in de Denderstad steeds in de schaduw. Nochtans betekenden zij voor vele inwoners jarenlang een stuk dagelijkse realiteit die hun bestaan verzekerde.

In een eerste publikatie, gekoppeld aan een tentoonstelling, werd de geschiedenis belicht van de lucifer, het fabricageproces, de lucifersbedrijven te Geraardsbergen en Union Match vandaag.

Boottrekken, vroeger en nu

Equipe nr. 2/1983

De schepen op onze rivieren en kanalen moesten zich in ca. 150 jaar aan het toenemend aantal vrachten aanpassen door de snelle industrialisatie op het eind van vorige eeuw.

Boottrekker op de "promenade" van de Coupure.

De voortbewegingstechnieken liepen sterk uiteen, van mankracht tot het duwen met sleepstreinen, of in combinaties van verschillende procédés.

Sommige technieken die ons vrij primitief voorkomen bleven nochtans in gebruik tot voor korte tijd, terwijl andere meer gesofistikeerde methodes, o.a. de elektrische motor, slechts een kort leven kenden.

70 jaar na de inhuldiging : station van Oostende beschermd

De Gentenaar 12.8.1983

Het station van Oostende blijft het ongelukkige lot van de meeste van zijn collega's bespaard, zoals het geval van Ninove waarbij de sloping al in gang was een dag vóór de bescherming.

Bij dit Kaaistation inspireerden de ingenieurs-architecten Otten en Seulen zich op het barok classicisme van de 17de-eeuwse Franse architect Mansart, maar verwerkten er Jugendstilmotieven in op de gietijzeren boogspanten, terwijl ook natuursteen werd gebruikt. Het geheel sluit aan bij de gelijkaardige architectuur van de ondertussen eveneens beschermde de Smet-De Naeyer-brug.

Het zuidpaviljoen bevatte o.a. een Koninklijk Salon en de linkerhoektoren fungeerde als hotel.

Op 1 augustus 1913 werd het gebouw ingehuldigd. Beide wereldoorlogen brachten er echter onherstelbare schade aan. Na de aanleg van het ervoor liggende plein in 1976 verschenen de eerste steigers aan de voorgevel en raakten de plannen voor een nieuw station bekend. Deze varieerden van een volledig nieuwe inplanting meer landinwaarts tot een prestigieus en duur projekt om op de huidige plaats een torenged

bouw met hotel en parking op te trekken waardoor het Belle-Epoque-getinte station verdween. Eind '81 zet men, onder druk van het stadsbestuur en verscheidene culturele verenigingen de klasseringsprocedure in met de definitieve bescherming als gevolg.

Gentenaar met unieke verzameling : de fotografie van 1840 tot nu.

Het Volk 17.8.1983

Gestart als een hobby, bezit Raymond De Graeve een collectie van ca. 650 miniatuur- tot echte studio-camera's uit de periode 1840 tot 1983.

Niets nieuws onder de zon : de eerste disk-camera dateert uit 1890 en de "Plastron de Gray", een knoops-gattoestelletje bestaat al langer dan vandaag...

Het oudste toestel is een "Voigtländer Ganz Metall" uit 1840, een daguerreotype waarvan er slechts 600 geproduceerd werden, in de verzameling zit ook een Thörston-Picard-camera in de vorm van een machinegeweer voor rolfilm Izo.

Verder : een kompas uit 1937, stereocamera's, uurwerk en aansteker met camera, een "wegwerp-toestel" en diverse apparaten uit de medische wereld. Verzamelaars vinden elkaar in clubs die regelmatig ruilbeurzen organiseren. De grootste is die van Bièvres, 14 km voorbij Parijs. Al wat van dicht of van ver met fotografie te maken heeft komt ook in de verzameling terecht : boeken en foto's van o.m. Baekelandt, van Monckhoven en Plateau, Gentse pioniers op dit gebied.

De verzameling wordt regelmatig tentoongesteld. Voor inlichtingen : Karel De Stoutestraat 74, 9000 Gent.

Scheepvaartmuseum te Baasrode

Gazet van Antwerpen 30.8.1983

Vier jaar geleden werd te Baasrode de oprichting van een scheepvaartmuseum aangekondigd. Nu vier jaar later zijn "De Vrienden van het Scheepvaartmuseum" erin geslaagd hun object uit te werken. De verzameling van het museum omvat, naast een uitgebreide reeks miniaturen ook heel wat alom dat te maken heeft met de schipperij en de nevenbedrijven.

Het museum is elke zondag geopend voor het publiek.

La "Jolie Petite Gare" de Chaudfontaine sera bientôt classée

Le Soir 13.9.1983

Chaudfontaine, gekend kuuroord breekt zijn thermale baden af : hotel en installaties zijn de laatste maanden van meubilair, deuren en vensters ontdaan en alleen bronnen, winning- en pompinstallaties intact behouden met het oog op een mogelijke "re-
vival".

Eén gelukkig feit : het station, een gebouw uit glas en metaal gedaërd 1843, nog door Delvaux in een van zijn werken gepenseeld, zal worden geklasseerd.

Oosterzele gaat Klepmolen restaureren

Gazet van Antwerpen 7.10.1983

Balegem telde vroeger een zestal molens waaronder de Balegemse klepmolen uit 1843. Na in handen van verschillende eigenaars te zijn overgegaan, ondertussen totaal verbouwd in 1899, kocht de gemeente Oosterzele hem in mei 1980 aan en werd besloten tot restauratie over te gaan met betoelaging van de Provincie.

Val Saint Lambert heeft weer toekomst

De Gentenaar 7.10.1983

Kristal is zand, lood, water en vuur, hoofdbestanddelen van de Maasoevers tussen Luik en Thuin, gebied in de uiterste hoek van Seraing bij de grens met Flemalle, die tot de Romeinse periode op een glasblazerstraditie kan bogen. Kristal wordt hier geproduceerd sinds 1826 en Val-Saint-Lambert werkte zich tijdens de industriële ontwikkeling van Wallonië op tot de bekendste kristalblazerij ter wereld.

Kan men over smaak redetwisten, het vakmanschap der arbeiders staat buiten kijf, en het is dank zij dit meesterschap dat de fabriek op stervens na dood, zich na de depressie der 60-70er jaren opnieuw uit de zwarte cijfers weet te werken.

De beheerraad meent dat de onderneming te lijden heeft onder de aftakeling van de Val, een gebied achter een monumentale inrijpoort, met tientallen grote en kleinere gebouwen, systematisch leeggeroofd en in puin vallend, en rijen (bewoonde) abdijhuisjes. Tot behoud en herstel van dit gebied, waar de fabriek nog slechts een paar gebouwen beheert, is nu de vzw "Les compagnons du Val" opgericht.

Vooruit, de socio-culturele functie van een feest-lokaal

Uit in Gent 5 t/m 18.10.1983

Gentenaars behoorden altijd al tot de kopstukken van het socialisme. Een bloeiende textielindustrie en de havenuitbouw maakten van Gent de economisch belangrijkste stad van Vlaanderen en trok een massa aan arbeiderskrachten aan. Toen echter door het uitwijken der industrieën en de opkomst van Antwerpen als wereldhaven het lot van de arbeider dermate verslechterde, kende het opkomend socialisme in het laatste kwart der 19de eeuw een ongemene bloei. Coöperatieven en de samenwerkende vennootschap Vooruit zagen het licht. Door uitbreiding van deze coöperatieven en de syndicaten kon het nodige geld gevonden worden voor de aankoop der terreinen aan de St.-Pietersnieuwstraat in 1910 en 1911. Door oprichting van de Bank van de Arbeid kwam men de nodige fondsen voor het optrekken van een feestpaleis n.o.v. architect Dierkens.

De algemene werkstaking en W.O. I maakten de opening slechts mogelijk in 1915. Het werd een machtige tegenhanger van de burgerlijke cultuurpaleizen.

W.O. II luidde het begin in van een verregaande aftakeling die zou duren tot 1982, jaar waarin de vzw Cultureel Centrum Vooruit het licht zag. Met een minimum aan kapitaal heropent men het socio-cultureel centrum op een open en progressieve basis.

Tentoonstelling in E3/35 : de wereldtentoonstelling van 1913

De Gentenaar 24.10.1983

Economisch gezien moest de wereldtentoonstelling van 1913 de triomf worden van de Gentse handel en industrie die niet wilde onderdoen voor Luik (1905) en Brussel (1910). Door dit hoog tempo bleef de aandacht aanvankelijk uit en de Gentse bourgeoisie zette ze in voor haar strijd tegen de opkomende Vlaamse Beweging en de ver Vlaamsing van de universiteit door aan te dringen op een Franse aanwezigheid als tegengewicht voor de Flaminganten en Duitsers, die een belangrijke rol speelden in de Antwerpse handel, Brusselse banken en Luikse industrie.

Ook voor de Gentse socialisten betekent ze een historische datum. In 1913 immers kan te Gent de opschorting van de klassenstrijd worden gesitueerd.

De socialistische Coppieters zetelde in het comité van de wereldtentoonstelling, waardoor zijn situatie bijzonder vervelend werd toen men een werkstaking uitroepen wou voor algemeen stemrecht net voor de opening. De actie is twee dagen vóór de opening opgeschort.

Derde Colloquium over Mondelinge Geschiedenis

De Gentenaar 28.10.1983

Op 17 januari 1981 werd door het M.I.A.T. een eerste colloquiumdag over mondelinge geschiedenis georganiseerd waarop 80 deelnemers en een 5-tal onderwerpen. Het succes leidde tot een tweede ontmoeting in 1982.

Men poogt met het derde colloquium een evaluatie te geven van de huidige stand van zaken en een brug te slaan naar andere vakgebieden.

In samenwerking met het Museum voor Volkskunde tracht men zich toe te spitsen op de methodologische en interpretatieve aspecten van de mondelinge geschiedenis.

Twee stoommachines

Het Volk 24.11.1983

Op zaterdag 26 november organiseert VIAT een bezoek aan de oudste stoommachine van België te Landskouter en de nog werkende stoommachine in de Brouwerij "Slagmuylder" te Ninove.

In de landbouwkokerij Van de Velde op de Betsberg, voor het eerst vermeld in 1773 zijn nog 2 stoommachines bewaard : één uit 1837 en één uit 1927. Er staat nog steeds een verticale stoommachine opgesteld van ca. 1837, wellicht de oudste van België waarvoor de energie geleverd werd via een stoomketel in 1907 geconstrueerd door Mahy Gebroeders uit Wondelgem. Daarnaast treft men een horizontale stoommachine uit 1927. Het geheel werd in 1980 bij M.B. op de lijst voor bescherming vatbare onroerende goederen geplaatst. Voor de brouwerij "Slagmuylder", Denderhoutembaan 2 gesticht in 1859-60 en alhier overgebracht in 1924-25 diende de stoommachine hoofdzakelijk voor het opwekken van electriciteit en aandrijving van compressoren : een Lancashire stoomketel J. Piedboeuf, Jupille (1924, 13 atm.), een monocylindrische Rider zonder condensatie, met Corliss-Prisson verdeling (60 effectieve pk) van de S.A. Du Thiriau, La Croyère 1910.

Viat bezoekt Alsberge & Van Oost

Het Volk 24.1.1983

Op zaterdag 3 december 1983 organiseert VIAT een geleid bezoek aan het vroegere textielveredelingsbedrijf Alsberge & Van Oost, Drongensteenweg 1 Gent waar de geklasseerde stoommachine van Vanden Kerchove bekeken wordt.

Oude notariële affiches te Zeveneken

Gazet van Antwerpen 28.11.1983

Hedendaagse notariële affiches verschillen qua uitzicht niet of weinig van deze van begin 20ste eeuw. Alleen de inhoud is anders : vroeger bood men bvb. ook "enen aller schoonsten eik" te koop aan, en ook allerbeste voederbeesten, huismeubelen, beestialen. Tussen beide wereldoorlogen kwam vooral de verkoop van "gerieven" (zaanpotten, melktelen, melken boterkuip...) en "landalmen" (eggen, ploeg, weegschaal...) op de affiche door het overkop gaan van bedrijven.

Vaten bepaalden voornaam brouwerszonen :

Brasschaats bier laat Ninoofse brouwerij herleven

Gazet van Antwerpen 29-30.11.1983

Emmanuel Slagmuylder startte in 1860 een van de 16 brouwerijen die Ninove rijk was.

Zoon Ernest huwde Marie Van Roy, erfgename van een bekende brouwerij uit Wieze. Men verhuist uit de krap geworden Sint-Jorisstraat naar de Denderhoutembaan op gronden van de Abdij van Ninove afgekocht.

De kratten bier, gemerkt ES, bepaalden gedurende 4 generaties de voornaam der zonen : allen dienden met een E te beginnen.

In de brouwerij kon het productieproces van zolder naar kelder gevolgd worden. Er zijn o.a. een bottelmachine daterend van net na W.O. II en een stoomaandrijvingsmechanisme dat in geval van nood bedrijfsklaar is.

De Ninoofse brouwerij Slagmuylder kon de witkapformule (Brasschaats) bier overnemen waardoor het nu zelfs naar het buitenland exporteert.

Oude motoren gaan nooit verloren

Gazet van Antwerpen 7.12.1983

Nostalgie ontstaat zodra een generatie het zich kan veroorloven. Het probleem is dan echter vaak dat er weinig over is om nostalgisch over te worden.

Peter Pykett's hobby, het restaureren van een oude A.J.S. uit 1952, type 16 M, 350 cc met stijf frame, is daardoor uitgegroeid tot "werk".

Het zoeken van onderdelen is voor de cliënt, maar al is het frame roestig en de motor opgeblazen, Pykett herbouwt hem zoals hij in de fabriek aan Plumstead Road werd afgeleverd — of een motorfiets zoals de Matchless G850, een 500 cc machine met voor- en achtervering helemaal en alleen terug in hun oude stijl gebracht.

"Van Nu en Straks" en "Belle Epoque"

Het Laatste Nieuws 12.12.1983

Van 9 december tot 5 februari liep in de Gentse Sint-Pietersabdij de tentoonstelling "Van Nu en straks" — "Belle Epoque in Vlaanderen". Deze stijlrichting die ontstond omstreeks 1890 en uitdoofde voor de eerste wereldoorlog, wilde breken met de klassieke stijlen en grondstoffen en zocht naar een nieuwe kunstvorm die functioneel en origineel zou zijn. Ondanks duidelijk herkenbare stijlenmerken heeft er nooit een eenvoudige art-nouveau-kunst bestaan.

Duitsland, Frankrijk en Engeland verwerkten de nieuwe stijl volgens hun eigen geaardheid en België nam, volgens typisch Belgische geaardheid, van elk land iets over.

Honderdste verjaardag van de Franse automobiel

De Standaard 13 december 1983

Bij gebrek aan een wereldtentoonstelling in 1989 gaat Frankrijk, en meer bepaald Parijs, volgend jaar zijn beste beentje voorzetten ter gelegenheid van de honderdste verjaardag van de Franse automobiel. Het brevet voor de eerste auto van Edouard Delamarre Deboutville werd op 12 februari 1884 uitgereikt. In 1891 en 1892 kwamen de eerste Panhard, de eerste Levassor, de eerste commerciële Peugeot.

Vandaar de organisatie van een fabuleuze tentoonstelling in het Grand Palais in Parijs, en dit van 15 juni tot 30 augustus.

Dit "salon van de eeuw" zal de apoteose zijn van een reeks vieringen, zoals de konstruktie van een exacte replek van een Delamarre Debouteville, een tentoonstelling "de auto en de publiciteit" en natuurlijk het autosalon aan de Porte De Versailles in oktober.

Twée wandtapijten, 21.000 uren later

De Standaard 2.1.1984

In een grafschriftenbundel uit de 17e eeuw is er voor het eerst sprake van de suite wandtapijten die het leven van Petrus en Paulus uitbeeldt. De tekst op de tapijten is bekend zodat men weet hoe de drie nog spoorloze tapijten eruitzien. Ze werden gemaakt onder François D'Auroult, Heer van Helfaut en abt van de Sint-Pietersabdij tussen 1556 en 1567. Zijn kenspreuk en het wapen van het klooster zijn erin verwerkt. Deze wandkleden ontsnapten aan de beeldenstorm en vonden onderdak in het stadhuis. Nog in de 17e eeuw keerden ze terug naar de heropgebouwde abdijkerk. Tijdens de Franse Revolutie verbeurd verklaard, verscheept men ze naar Engeland.

De twee in het Bijlokemuseum tentoongestelde tapijten, door de stad tijdens een veiling bij Sotheby's in New York gekocht, zijn afkomstig van de National Cathedral School uit Washington. 5 andere exemplaren bevinden zich in Franse privé-verzamelingen, nog andere in de VS. De reeks is uitgevoerd "in een vooralsnog niet-geïdentificeerd Brussels tapijtweverstatelier".

De kartonontwerper was vermoedelijk de Brusselse schilder Peter De Kempeneer.

Om de restauratie te klaren waren 5 BTK's nodig, het advies kwam van Kamila Piskosub, hoofd van het textielatelier te Krakow. "Petrus straft Anasias" is alleen gereinigd en verstevigd, "Paulus slaat Elymas met blindheid" volledig gerestaureerd. Na diverse analyses werd het stuk gewassen, langs beide zijden met sponsen gereinigd en gedroogd met absorberend papier en sponsdoeken. Bij het restaureren op het weefgetouw zijn de kettingdraden versterkt en waar nodig vervangen. De inslagsteken, die de kleur bepalen vroegen het meeste werk. Gerestaureerde delen noteerde men op kalkpapier op foto's voor een eventuele latere herkenning. Hoewel men hier van fraai werk spreken kan kan van een eigenlijke restauratie geen sprake zijn. Een uitvoerige beschrijving vindt men in de voor die gelegenheid uitgegeven brochure die 150 F kost.

Vrij gedacht in ijzer

Knack 4.1.1984

Tot 15 januari liep in de lokalen van de Sint-Pietersabdij de tentoonstelling "Vrij gedacht in ijzer". Bij de ingang werd de bezoeker begroet door een authentiek ijzerspant uit de feestzaal van Horta's "Maison du Peuple".

Binnenin hebben de organisatoren in een overzichtelijke, maar zeer gedetailleerde tentoonstelling, alle belangrijke monumenten uit het ijzertijdperk geïllustreerd en een speciaal hoofdstuk in getrokken over de historie van de overspanning.

De tentoonstelling wordt begeleid door een catalogus uitgegeven door het Museum voor Industriële Archeologie en Textiel. De inrichting van de tentoonstelling gebeurde door het Hoger Architectuurinstituut van de stad Gent.

Allemaal monumenten

Het Volk 17.1.1984

De Vlaamse Executieve heeft besloten de Sint-Michielsbrug, Gent als monument te beschermen.

De Neandertalers uit de wereld van de platenspeler

De Gentenaar 2.2.1984

Op de nacht van 6 op 7 december 1877 bracht de Amerikaan Thomas Alva Edison de eerste geluidsopname en -weergave ter wereld tot stand.

Meer dan 100 jaar later kwam het Fonografisch Museum aan de Elandgracht in Amsterdam tot stand onder impuls van de Nederlandse Vereniging van producenten en importeurs van beeld- en geluidsdragers. In dit museum, alle dagen behalve vrijdag en zondag toegankelijk van 11 tot 17 u, zijn zowat alle objecten interessant, met als uitschieters : de allereerste electrisch aangedreven grammofoon van de Londense firma Sinclair uit 1915, de Edison-Idelia-fonograaf uit 1907 met de beroemde zwanenhals, de eerste spring-motor-fonograaf van Edison uit 1896 enz... Opmerkelijk is ook de replica van de Tinfoilfonograaf van Edison en de kollektie van vele honderden wassen rollen, voorlopers van de plaat tot 1900.

Un escalier en tranches

Connaissance des Arts, n. 384, februari 1984

De trap leidende van de 2de naar de 3de verdieping van de Eiffeltoren werd vervangen en deels geëxposeerd op de 1ste etage van de toren, deels geschonken aan diverse musea en het overige aan particulieren verkocht, wat 1.837.000 F opracht.

L'Amour à neuf

Connaissance des Arts, n. 384, februari 1984

Na 20 jaar labouereus werk slaagde Jean L'Amour in de restauratie van de 18de-eeuwse ijzeren afsluiting van de Place Stanislas te Nancy. Het was een moeilijk en moeizaam werk : het traliwerk van Neptunes alleen al vergde 25.000 werkuren, uitgevoerd naar geschriften en tekeningen van de Koninklijke slotenmaker Leczynski, en de interventie van het laboratorium van Champs-sur-Marne die het geheel tegen corrosie beschermt door electrolyse. De kosten, zowat 18 miljoen, zijn gedeeld door de stad Nancy, het Departement, de Streek en de Staat. Nu blijft nog de restauratie van de loden fonteinen en de hekkens op de Place de la Carrière.

Le siècle de l'industrie

Connaissance des Arts, n. 384, februari 1984

Na de uitgave van een eerste deel in december '83 komt nu "le siècle de l'industrie" van F. Loyer uit, een naslagwerk over de 19de-eeuwse architectuur, representatief voor een periode in volle industriële expansie, waar neo-stijlen zich ontwikkelen tussen traditie en nieuwe technieken.

Het modern-functioneel viaduct van Garabit, n.o.v. Eiffel uit 1885, La Maison Stoclet van Joseph Hoffmann te Brussel uit 1905, maar ook de Paquebot "France", het kasteel van Versailles imiterend, bestonden toen naast en door elkaar.